

JURKO A BABIČKA

Bábkové divadielko
ako preventívny program
pre deti v predškolskom
veku a žiakov 1. a 2. r. ZŠ.

O čom je divadielko?

Jurko je u babičky na prázdninách. Jedného dňa babička pošle Jurka do obchodu kúpiť múku a mlieko na palacinky. Cestou ho stretne pani Ryšavá (líška) a chce sa s ním skamarátiť. Povie

Jurkovi, že už nejaký čas ho pozoruje, že sa jej páči. Tvári sa priateľsky. Jurka presvedčí, aby si od nej zobral cukrík, avšak hneď, ako si ho vloží do úst, Jurko sa cíti ospalo. Vtedy sa líška poteší a pýta sa detí (obecenstvo), kde všade ho môže pohladať. Keď mu chce siahnúť na intímne časti tela, Jurko sa zobudí a rýchlo utečie k babičke, ktorej všetko vyrozpráva. Babička Jurka upokojí, poďakuje sa mu za to, že jej všetko povedal a vysvetlí mu, aký je rozdiel medzi dobrými a zlými dotykmi, medzi dobrými a zlými tajomstvami.

Kto vymyslel toto divadielko?

Autorom bábkového divadielka Jurko a babička je Viktória Staňová, ktorá ho vyrobila pre neziskovú organizáciu Tlakový

hrniec. Vytvorila ho po opakovanom dopyte z materských škôlok, ktoré si žiadali preventívny program práve k téme sexuálneho obťažovania. Učiteľkám sa totiž správanie niektorých detí javilo prehnane sexualizované (napodobňovanie sexuálnych praktík v triede atď.)

Scenár a samotný obsah divadielka bol konzultovaný s niekoľkými odborníkmi v oblasti detskej psychológie a prevencie patologických javov (Mgr. Katarína Mrázová, Mgr. Barbora Škriniarová, Mgr. Marianna Berinšterová, PhD., Mgr. Michaela Bieleková, Iva Liptáková).

Aký je cieľ?

Dotýkať sa niekoho je väčšinou nie len príjemné, ale aj žiadané. Rodičovské objatie, pohladenie po vlasoch, prítulenie sa. Dotyky potrebujeme! Občas sú však pre deti dotyky nebezpečné, pretože majú sexuálny náboj. Len málokteré dieťa vie takýmto dotykom povedať "nie", obzvlášť ak prichádzajú od známej osoby. Naším cieľom je, aby každé dieťa vedelo rozoznať, ak by ho/ju niekto sexuálne obťažoval.

Aj keď sa divadielko priamo sexuálnym témam nevenuje, dostáva sa k nim obklukou cez "dobré" a "zlé" dotyky.

Čo chceme deťom vysvetliť?

- rozdiel medzi "dobrými" a "zlými" dotykmi,
- rozdiel medzi "dobrými" a "zlými" tajomstvami,
- ako sa zachovať, ak by videli nevhodný obsah, alebo sa voči nim niekto nevhodne správal
- komu sa môžu zdôveriť, ak by sa ich niekto "zle" dotýkal, poprípade im ukazoval nevhodný obsah

Prečo toto divadielko?

Sexuálne zneužívanie dieťaťa je ten naboolestnejší priestupok voči integrite dieťaťa. Veľmi nám záleží na tom, aby deti vedeli takéto správanie rozpoznať. Sexuálne zneužívanie detí (CSA = Child Sexual Abuse) môže mať rôzne podoby – od

fyzického dotýkania až po nefyzické (napr. vystavovanie dieťaťa sexuálnemu obsahu).

Prejavujú často nie sú jednoznačné, navyše veľká časť obetí takúto skúsenosť tají a nevykazuje žiadne symptómy. Tie sa môžu prejavovať až časom počas iných náročných situácií v živote, napr. rozvod rodičov, sťahovanie, úmrtie blízkej osoby, šikana, zdravotné problémy domáceho miláčika a pod.

Tento dokument slúži len ako orientačná pomôcka a nenahrádza odbornú diagnostiku.

Aké signály si u dieťaťa všímať?

Emocionálne a psychické signály

- Náhla alebo nevysvetliteľná zmena správania.
- Zvýšená úzkosť, panické reakcie, motivačný pokles.
- Depresívne symptómy alebo strata radosti z aktivít, regres v nadobudnutých zručnostiach.
- Pocity viny, hanby, slovné znevažovanie seba (Som zlá/ý), sebapoškodzovanie.
- Problémy so spánkom, pomočovanie po dovŕšení suchého obdobia.

Behaviorálne signály

- Sexualizované správanie neprimerané veku (aj pri hre s predmetmi, bábikami).
- Popisy alebo poznámky so sexuálnym obsahom, ktoré dieťa nemôže prirodzene poznať.
- Kreslenie intímnych častí tela.

Ako postupovať pri podozrení?

Najbezpečnejší spôsob, ako sa dozvedieť o zneužívaní, je zdôverenie sa obeť (ak sme neprichytili páchatela pri čine) a správne zareagovať. Ak v tomto zlyháme, pomoc obeť sa môže na dlho odsunúť alebo veľmi skomplikovať. Preto je dôležité dlhodobé pozorovanie, empatia, odborná spolupráca a najmä tvorba bezpečného prostredia pre deti.

Komunikácia s dieťaťom

- zachovať pokoj a rozvahu, strániť sa reakcií ako panika, hnev, rozpaky apod.
- vytvoriť pokojné prostredie
- aktívne počúvať, minimalizovať svoje zapájanie do rozhovoru – nechať hovoriť dieťa

Kde sa poradiť?

Pri riešení situácie významnú úlohu môže zohrávať aj nedostatočná úroveň vedomostí zainteresovaných profesionálov a ich prípadné predsudky, či kognitívne skreslenia. Preto je vhodné, priam žiadané, sa o situácii poradiť:

- Náhle odmietanie prezliekania, prehnane reakcie pri fyzickom kontakte.
- Nadmerná tajnostkárstvo alebo časté slovné spomínanie tajomstiev.
- Strata sústredenia, zhoršená disciplína.
- Problémy v sociálnych vzťahoch – izolácia, konflikty, nedôvera.

Fyzické signály

- Ťažkosti pri sedení, chôdzi, bolesť v panvovej oblasti.
- Poranenia genitálií, análnej oblasti, modriny, škrabance.
- Gynekologické alebo urologické infekcie, výtok, krvácanie, zápach, svrbenie.
- Opakované psychosomatické ťažkosti (bolesti hlavy, problémy s jedením).

Sociálne a interpersonálne signály

- Strach z konkrétnej osoby alebo miesta.
- Prílišná naviazanosť na rodiča alebo inú dôvernú osobu.
- V prítomnosti zneužívateľa mimoriadne silný strach.
- Darčeky, peniaze alebo predmety, ktoré dieťa nevie vysvetliť.
- Nízka schopnosť nastaviť hranice alebo odmietnuť dotyk.

- nepýtať sa sugestívne otázky
- veriť tomu, čo dieťa povie, nespochybňovať
- nesúdiť, nehodnotiť, nezlahčovať
- nevyvíjať tlak, aby opisovalo detaily
- ubezpečiť, že za nič nenesie vinu

Dokumentácia

- zapisovať presné výroky dieťaťa
- uviesť dátum, čas a okolnosti
- nedopĺňať domnienky

Oznámenie

- konzultácia s profesionálom
- neriešiť intuitívne
- vysvetliť dieťaťu, že je nutné oznámenie (ak je podozrenie opodstatnené)
- Polícia (158), sociálnoprávna ochrana detí (ÚPSVaR)

- školský psychológ/ Centrum poradenstva a prevencie (CPP)
- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
- Národné koordinačné stredisko (NKS) – nks.gov.sk
- Centrum Slniečko - centrumslniecko.sk
- Viack ako ni(c)k - viacakonick.gov.sk
- občianske združenie Náruč – naruc.sk
- IPčko - ipcko.sk